

**ЎЗБЕКСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫН
МЕКТЕПКЕ ЧЕЙИНКИ ЖАНА МЕКТЕПТЕ БИЛИМ БЕРҮҮ
МИНИСТРЛИГИ
АДИСТЕШТИРИЛГЕН БИЛИМ БЕРҮҮ МЕКЕМЕЛЕРИ
АГЕНТТИГИНЕ ҚАРАШТУУ ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ИШМЕРДИК ЖАНА
ЭЛ АРАЛЫҚ БААЛОО БОЮНЧА ИЛИМИЙ-ПРАКТИКАЛЫҚ
БОРБОРУ**

**ЖАЛПЫ ОРТО ЖАНА МЕКТЕПТЕН ТЫШКАРЫ БИЛИМ БЕРҮҮ
МЕКЕМЕЛЕРИ ҚЫРГЫЗ ТИЛИ ЖАНА АДАБИЯТ ПРЕДМЕТИНИН
МУГАЛИМДЕРИН АТТЕСТАЦИЯДАН ӨТКӨРҮҮҮ ҮЧҮН
КВАЛИФИКАЦИЯЛЫҚ СЫНООДО КОЛДОНУЛУУЧУ ТЕСТТИК
ТАПШЫРМАЛАРДЫН СПЕЦИФИКАЦИЯСЫ**

ЖАЛПЫ ОРТО ЖАНА МЕКТЕПТЕН ТЫШКАРКЫ БИЛИМ БЕРҮҮ МЕКЕМЛЕРИНИН КЫРГЫЗ ТИЛИ ЖАНА АДАБИЯТ ОКУУ ПРЕДМЕТИНИН МУГАЛИМДЕРИН АТТЕСТАЦИЯДАН ӨТКӨРҮҮ ҮЧҮН КВАЛИФИКАЦИЯЛЫК СЫНООДО КОЛДОНУЛУУЧУ ТЕСТТИК ТАПШЫРМАЛАРДЫН СПЕЦИФИКАЦИЯСЫ

Спецификация кыргыз тили жана адабияты окуу предметинен жалпы орто билим берүү мекемелери мугалимдеринин аттестациядан өткөрүүдөгү квалификациялык сыноодо пайдалана турган тест тапшырмаларын мазмунун, камтылышын, түрүн, формасын, баалоо процессинин критерийлерин талаптарын чагылдырат.

I. Жалпы принциптер

Баалоонун максаты – талапкерлердин кыргыз тили жана адабияты предмети боюнча теориялык билимдерин, практикалык көндүмдөрүн жана жөндөмдөрүн комплекстүү баалоо. Ушул баалоонун натыйжаларынын негизинде педагогдук кадрлардын аттестациясына кабыл алынган фактыга негизделген болушун камсыз кылуу максатында баалоонун бардык баскычтарында негиздүүлүк, ишенимдүүлүк, адилеттүүлүк жана ачык-таза принциптерине амал кылуу камсыздалат.

II. Ченемдик негиздер

1. Өзбекстан Республикасы Президентинин 2023-жылдын 26-майындагы “Мектепке чейинки жана мектепте билим берүү министрлигинин ошондой эле анын системасындагы мекемелердин ишмердүүлүгүн натыйжалуу уюштуруу иш-чаралары жөнүндө”гү ПФ-79-сандуу буйругу.

2. Минстрлер Кеңешинин 2021-жылдын 17-сентябрындагы “Мектепке чейинки, жалпы орто, орто атайын, профессионалдык жана мектептен тышкары билим берүү мекемелеринин педагогдук кадрларын аттестациядан өткөрүү тартибин өркүндөтүү иш-чаралары жөнүндө”гү 572-сандуу Токтому.

3. Өзбекстан Республикасы Минстрлер Кеңешинин 2023-жылдын 29-декабрындагы “Мектепке чейинки, жалпы орто, орто атайын, профессионалдык жана мектептен тышкары билим берүү мекемелеринин педагогдук кадрларын аттестациядан өткөрүү тартиби өркүндөтүлүшү менен байланыштуу Өзбекстан Республикасы Минстрлер Кеңешинин “Мектепке чейинки, жалпы орто, орто атайын, профессионалдык жана мектептен тышкары билим берүү уюмдарынын педагогдук кадрларын аттестациядан өткөрүү тартибин өркүндөтүү чаралары жөнүндө” 2021-жылдын 17-сентябрындагы 572-сандуу токтомуна өзгөртүүлөр жана толуктоолор киргизүү жөнүндө”гү 692-сандуу Токтому.

III. Баалоонун камтылышы

Кыргыз тили жана адабият предметинин мугалимдери үчүн адистик предмет боюнча 35, кесиптик стандарттар боюнча 5, педагогикалык чеберчилик боюнча 10, жалпысынан 50 тесттик тапшырма сунушталат жана жалпы тесттик тапшырмаларды аткарууга 105 мүнөт убакыт берилет.

Мында жабык түрдөгү тесттик тапшырмалар колдонулат: бир гана туура жоопту талап кылган тесттик тапшырмалар (Y1), дал келтирүүнү талап кылган тесттик тапшырмалар (Y2) жана ырааттуулукту аныктоону талап кылган тесттик тапшырмалар (Y3).

Тест тапшырмаларынын мазмун багыты жана баалана турган билим жана көндүмдөрү боюнча бөлүштүрүлүшү

1-жадыбал

Мазмун багыты	Билим жана көндүмдөр	Тесттердин саны
1.КЫРГЫЗ ТИЛИ		20
1.1. Окуу сабаттуулугу (1 – 5 суроолор)		
Илимий-популярдуу текстти окуп түшүнүү	– тексттин негизги идеясын, максатын жана аудиториясын, автордун позициясын аныктоо; – вербал жана визуалдык маалыматтарды бириктирүү жана корутунду чыгаруу; – маалыматтарды далилдөө, салыштыруу жана жалпылоо; – тексттеги факт менен пикирди айрымалай алуу; – себеп-натыйжа жана процесстердин ырааттуулугун түшүнүү; – тексттин түзүлүшүн талдоо жана тексттин бөлүктөрүнүн ортосундагы байланыштарды аныктоо.	5
1.2. Тилди практикалык колдонуу(6 – 13 суроолор)		
Орфоэпия жана орфография	– тамгалардын, уңгу жана мүчөлөрдүн айтылышын жана жазылышын билүү жана колдоно алуу; – сөздөрдү бирге жана бөлөк жазуу эрежелери, сөздөрдүн арасына дефис коюп жазуу эрежелери; – баш тамгалардын жазылыш эрежелерин билүү жана колдоно алуу; – фонетикалык өзгөрүүлөрдү (сингармонизм кубулуштары) ажырата билүү;	3
Пунктуация	– жазма кепте тыныш белгилерин (суроо, илеп, кош чекит; үтүр, сызыкча, үтүрлүү чекит, кашаа, тырмакча) туура колдоно билүү;	2
Стилистика	– контексттеги мүчөлөрдүн маанисин жана кызматын түшүнүү, айырмалоо жана туура колдонуу; – сөздөрдүн контексттеги маанисин жана милдетин түшүнүү, айырмалоо жана туура колдонуу; – сөз айкаштарынын контексттеги маанисин жана милдетин түшүнүү, айырмалоо жана туура колдонуу; – берилген кырдаалга ылайыктуу кеп үлгүлөрүн тандоо.	3
1.3. Тил теориясы жана лингвистикалык талдоо (14 – 20 суроолор)		

Лингвисти калык талдоо	– текстти азыркы кыргыз адабий тилинин фонетикалык нормаларынын негизинде талдоо; – текстти азыркы кыргыз адабий тилинин лексикалык нормаларынын негизинде талдоо; – текстти азыркы кыргыз адабий тилинин морфемикалык нормаларынын негизинде талдоо; – текстти азыркы кыргыз адабий тилинин морфологиялык нормаларынын негизинде талдоо; – текстти азыркы кыргыз адабий тилинин синтаксистик нормаларынын негизинде талдоо.	7
2.АДАБИЯТ		15
2.1. Көркөм текстти талдоо (21 – 25 суроолор)		
Көркөм текст (эпикалык, драмалык) талдоо	– үзүндүнүн жалпы мазмунун түшүнүү; – ачык айтылбаган пикирлерди, идеяларды түшүнүү; – үзүндүнүн адабий түрүнүн жана жанрынын өзгөчөлүктөрүн аныктоо; – автордун стилине ылайыктуу касиеттерди талдоо; – көркөм сөз каражаттарын табуу, алардын максатын жана окурманга тийгизген таасирин талдоо; – үзүндүнүн негизинде образдарга мүнөздөмө берүү.	5
2.2. Адабият тарыхы (26 – 33 суроолор)		
Улуттук адабият	– жалпы орто билим берүү программасына киргизилген кыргыз элдик оозеки чыгармачылыктын үлгүлөрүн түшүнүү, талдоо жана баалоо; – жалпы орто билим берүү программасына киргизилген кыргыз поэзиясынын үлгүлөрүн түшүнүү, талдоо жана баалоо; – жалпы орто билим берүү программасына киргизилген кыргыз прозасынын үлгүлөрүн түшүнүү, талдоо жана баалоо; – жалпы орто билим берүү программасына киргизилген кыргыз драматургиясынын үлгүлөрүн түшүнүү, талдоо жана баалоо;	6
Өзбек адабияты жана дүйнөлүк адабият	– жалпы орто билим берүү программасына киргизилген өзбек жана дүйнөлүк адабияттын тарыхында маанилүү роль ойногон эпикалык жана драмалык чыгармаларды түшүнүү, талдоо жана баалоо; – өзбек жана дүйнөлүк адабияттын тарыхында маанилүү роль ойногон лирикалык чыгармаларды түшүнүү, талдоо жана баалоо.	2
2.3. Адабият теориясы жана көркөм текстти талдоо (34 – 35 суроолор)		
Классикалык лирикалык чыгарма ларды талдоо	– Чыгарманын жанрдык өзгөчөлүгүн, ыр түзүлүшүн жана уйкаштык системасын аныктоо; – поэзиядагы образдарды жана символдорду түшүнүү; – көркөм искусство чыгармаларын талдоо.	2

**Кесиптик стандарттар жана педагогикалык чеберчиликтен түзүлүүчү тест
тапшырмаларынын мазмундук тармагы жана баалануучу билимдери
менен көндүмдөрү боюнча бөлүштүрүлүшү**

2-жадыбал

1. КЕСИПТИК СТАНДАРТЫ (36 – 40-суроолор)		5
1.1. Кесиптик стандарт	– педагогиканын кесиптик стандарттарын (билим берүү процессин пландаштыруу; билим берүүнүн натыйжалуулугун камсыз кылуу; окуучулардын өздөштүрүүсүн баала жана кайтарым мамилени сунуштоо, тарбиялык ишмердүүлүктү уюштуруу, коопсуз өнүгүүчү окуу чөйрөсүн түзүү жана камсыздоо; өзүн-өзү өнүктүрүү жана кесиптик өсүү, о.э. кесиптешилер жана окуучулардын ата-энелери менен кызматташуу) билүү жана педагогикалык кырдаалдарда колдоно алуу.	5
1. ПЕДАГОГИКАЛЫК ЧЕБЕРЧИЛИК (41– 50-суроолор)		10
2.1. Жалпы педагогика	– педагогика, дидактика, тарбия жана жаш психологиясынын негизги түшүнүктөрү жана категориялары, педагогикалык ыкмалар жана билим берүү парадигмаларын билүү жана берилген кырдаалга ылайыктуусун тандай алуу; – педагогиканын принциптерин (аң-сезимдүүлүк жана активдүүлүк, көрсөтмөлүүлүк, системалуулук жана ырааттуулук, илимийлүүлүк, теория менен практиканын биримдиги жана башкалар) билүү жана берилген кырдаалга ылайыктуусун тандай билүү; – тарбия жана анын түрлөрүн билүү, бири-биринен айырмалоо жана берилген кырдаалга ылайыктуусун тандай билүү; – сабак жана анын түрлөрүн (жаңы билим берүү сабагы, бышыктоо сабагы, кайталоо жана жалпылоо сабагы, текшерүү (көзөмөл) сабагы, аралаш сабак; лекция сабагы, баарлашуу сабагы, практикалык сабак, лабораториялык сабак, өз алдынча иш сабагы; салттуу сабак, салттуу эмес сабак жана башкалар) билүү, сабакты пландаштыруу, уюштуруу жана классты башкаруу ыкмаларын конкреттүү кырдаалдарда колдоно билүү, билим берүү процессин долбоорлоо жана башкаруу, көйгөйлүү кырдаалда туура чечим кабыл алуу; – класс жетекчисинин укуктарын жана милдеттерин билүү, класс документтери менен иштей билүү, аларды жүргүзүүдө туура ырааттуулукка ылайык аракеттенүү, класс жамаатын туура калыптандыруу, баарлашууда педагогикалык этика эрежелерин сактоо, ата-энелер менен кызматташтыктын натыйжалуу формаларын тандоо, көйгөйлүү кырдаалда эң ылайыктуу стратегиялык ыкманы колдонуу;	7

	– педагогикалык этика, кеп, техника, чыгармачылык, педагогикалык адеп, билимдүүлүк/компетенттүүлүк, баарлашуу маданияты, такт/сулуулук, креативдүүлүк, рефлексия жана кесиптик өсүүнүн негиздерин билүү жана берилген кырдаалга ылайыктуусун тандай билүү; – педагогикалык жөндөмдүүлүк жана анын түрлөрүн (дидактикалык жөндөмдүүлүк, академиялык жөндөмдүүлүк, перцептивдик-педагогикалык жөндөмдүүлүк, кеп маданияты, баалоо маданияты, технологиялык маданият, уюштуруучулук жөндөмдүүлүк, коммуникативдик жөндөмдүүлүк, авторитардык жөндөмдүүлүк жана башкалар) билүү жана конкреттүү кырдаалдарда колдоно билүү; – билим берүү технологияларын (долбоорго негизделген окутуу, проблемалуу окутуу, кызматташтык окутуу, эвристикалык окутуу, инсанга багытталган окутуу, интерактивдүү окутуу, дифференциалдык окутуу, интегралдык окутуу, оюндуу окутуу, инклюзивдик окутуу жана башкалар) билүү жана кырдаалдарга ылайыктуусун тандай билүү; – билим берүүдө баалоонун негизги түшүнүктөрүн (баалоонун максаты, принциптери, ыкмалары, баалоонун түрлөрү (формативдик, диагностикалык, суммативдик баалоо), методдору жана технологиялары, каражаттарын) билүү, берилген кырдаалга ылайыктуусун тандоо жана баалоо боюнча кабыл алынган чечимдердин берилген кырдаалга ылайыктуулугуна баа берүү; – санариптик сабаттуулук, жасалма интеллект, заманбап маалыматтык-коммуникациялык технологиялар, санариптик платформалар (emaktab.uz жана башкалар) жана ресурстардан (Microsoft Office программалары, интернет тармагынан) пайдаланууну билүү.	
2.2. Кыргыз тили жана адабиятты окутуу методикасы	– окутулуучу предметке тиешелүү ыкмаларды, методикасын, окутуу усулдарын жана методдорун билүү жана алардын ортосундагы айырмачылыктарды ажырата билүү менен берилген кырдаалга ылайыктуусун тандоо, ошондой эле окутуу боюнча берилген билим берүү кырдаалына байланыштуу кабыл алынган чечимдерге баа берүү.	3

Тесттик тапшырмаларды түзүүдө колдонулган тексттерге талаптар төмөнкү жадыбалда чагылдырылган:

Текстке коюлган талаптар

3-жадыбал

T/r	Тексттер	Мазмундук талаптар	Көлөмдү к талаптар
1	Илимий-популярдуу текст	Илимий стилде жазылган, белгилүү бир тармакка арналган, кеңири аудиторияга арналган, графикалык элементтерди камтыган (сыноочуга тааныш эмес, учурдагы окуу китептерине кирбеген) илимий популярдуу текст	350-500 сөз
2	Көркөм текст (эпикалык, драмалык)	Кыргыз тилинде жазылган (же которулган) адабий текст (прозалык же драмалык чыгармадан үзүндү) (сыноочуга тааныш эмес, учурдагы окуу китептерине кирбеген)	350-500 сөз

Тесттик тапшырмаларды когнитивдик көндүмдөр боюнча бөлүштүрүү төмөнкү таблицада көрсөтүлгөн:

Когнитивдик деңгээлдерди бөлүштүрүү

4-жадыбал

T/r	Когнитив деңгээл	Түшүндүрмөсү	Тест саны
1	Билим	Дисциплинага байланыштуу теориялык маалыматтарды, терминдерди, эрежелерди жана түшүнүктөрдү эстеп калуу, алардын мазмунун, максатын жана колдонулушун түшүнүү	8
2	Колдонуу	Билим, түшүнүк жана жаңы процедураларды жаңы контексттерде колдой алуу	35
3	Ой жүгүртүү	Факттар, далилдер, пикирлерди салыштыруу, талдоо, болжол жана корутунду чыгаруу	7

IV. Баалоо ченеми

Тест тапшыруучунун жалпы натыйжасы ар бир тест тапшырмасына берилген баллдар жыйындысынын негизинде аныкталат. Ар бир туура жооп үчүн 2 балл, туура эмес жооп үчүн 0 балл берилет. Тест сыноосунун эң жогорку натыйжасы 100 баллды түзөт.

V. Экзамен тартиби

Тыюу салынган каражаттар: сынак учурунда уюлдук телефондорду, акылдуу сааттарды, планшеттерди же электрондук түзүлүштөрдөн колдонууга катуу тыюу салынат.

Этика жана тартип: көчүрүү, жардам суроо же жардам берүү, сынак учурунда сүйлөшүү, уруксатсыз чыгуу ж.б.у.с. катуу тыюу салынат.

Көзөмөлдөөчү тартип бузууну аныктаган учурда аны расмийлештирип, талапкерди тестирлөөдөн четтетет жана жыйынтыгын жокко чыгарат.

VI. Сунуштала турган негизги адабияттар

Бул маселени өзгөчө баса белгилеп айтуу керек, тест тапшырмаларынын мазмуну төмөндө сунушталган адабияттарда камтылган мазмун, принциптер жана ыкмалар менен шайкештирилген. Талапкерлер ушул адабияттардын мазмунун жаттап алуу менен жогорку балл алам деп күтпөшү зарыл. Сунушталган адабияттар квалификациялык сыноолорго даярдануунун булагы катары гана кызмат кылат.

АДАБИЯТТАР:

Кыргыз тили:

1. Кыргыз тили. **5-класс (I бөлүк)** [Текст] Окуу китеби / Ш.К. Уринбаева Г.Э.Шерматова; редактору М.И.Сулайманова— Ташкент: “Novda Edutainment”, 2024. -124 б.
2. Кыргыз тили. **5-класс (II бөлүк)** Окуу китеби / Уринбаева Ш.К. Шерматова Г.Э.— Ташкент: “Novda Edutainment”, 2024. -144 б.
3. Кыргыз тили [Текст]: **6-классы** үчүн окуу китеби/Ш.К.Уринбаева [жана башк]. - Ташкент: Республикалык билим берүү борбору, 2022. -224-б.
4. Кыргыз тили: [Матн]: **7-классы** үчүн окуу китеби/Ш.К.Уринова, Г.К.Шерматова - Ташкент: Республикалык билим берүү борбору, 2022. -224-б.
5. Кыргыз тили **8-класс** [Текст]: окуу китеби/Ш.Уринова, Н.Пардабаева; редактору Н.Алисултонова — Ташкент: Гафур Гулом атындагы басма-полиграфиялык чыгармачылык үйү.2025. — 224 б
6. Кыргыз тили: **9-класс** [Текст]: окуу китеби/ Ш.Уринбаева, Н. Пардабаева; редактору Н.Алисултонова — Ташкент: Гафур Гулом атындагы басма-полиграфиялык чыгармачылык үйү.2025. — 224 б
7. Кыргыз тили [Текст]: **10-класс** үчүн окуу китеби / Ш.К.Уринбаева, - [жана башк] - Ташкент: Республикалык билим берүү борбору, 2022. -224-б.
8. Кыргыз тили [Текст]: **11-класс** үчүн окуу китеби / Ш.Уринбаева, - [жана башк] - Т.: Чулпон атындагы БПЧУ, 2018 -112 б.

АДАБИЯТТАР:

9. Адабият **5-класс** үчүн окуу китеби / М.А.Темирова (I бөлүк) [Текст]: Окуу китеби М.А.Темирова, М.А.Сатибалдиев, Г.А.Темирова; редактору М.И.Сулайманова. — Ташкент: “Novda Edutainment”, 2024. -100 б.
10. Адабият **5-класс** үчүн окуу китеби / М.А.Темирова (II бөлүк) [Текст]: Окуу китеби М.А.Темирова, М.А.Сатибалдиев, Г.А.Темирова; редактору М.И.Сулайманова. — Ташкент: “Novda Edutainment”, 2024. -128 б.
11. Адабият [Текст]: **6-класс** үчүн окуу китеби / М.А.Темирова [жана башк.] — Ташкент:, Республикалык билим берүү борбору 2022. -224 б.

12. Адабият [Текст]: **7-класс** үчүн окуу китеби / М.А.Темирова [жана башк.] – Ташкент:, Республикалык билим берүү борбору 2022. -224 б.
13. Адабият **8-класс**. [Текст] окуу китеби/ М.А.Темирова, М.Сатибалдиев;– Ташкент: Гафур Гулам атындагы басма-полиграфиялык чыгармачылык үйү.2025. – 240 б
14. Адабият **9-класс** [Текст] окуу китеби/ М.А.Темирова, М.Сулайманова. редактору Г.Темирова; –Ташкент:Гафур Гулом атындагы басма-полиграфиялык чыгармачылык үйү.2025. – 240 б
15. Адабият [текст]: **10-классы** үчүн окуу китеби//М.Темирова жана башк. Ташкент:Билим берүү борбору 2024 -120 б.
16. Адабият [Текст]: **11-классы** үчүн окуу китеби//М.Темирова жана башк. Т.: Чулпон атындагы БПЧУ, 2018 -256 б.

VII. Pedagogik mahorat va kasb standarti bo'yicha manbalar

1. Mavlonova R.A., Umumiy pedagogika. Darslik. – Toshkent: Fan va texnologiyalar, 2018. – 528 b.
2. Xoliqov A. Pedagogik mahorat. Darslik, – Toshkent: “Bayoz” nashriyoti, 2025. – 504 b.
3. Tolipov O‘., Ro‘ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. O‘quv qo‘llanma. – Toshkent: “Innovatsiya-ziyo” nashriyoti, 2019. – 276 b.
4. Sh. Abdiraimov v.b. Ta’limda baholash va monitoring asoslari. O‘quv-uslubiy qo‘llanma. – Toshkent, TDYU nashriyoti, 2026. – 208 bet.
5. Umumiy o‘rta ta’lim maktab o‘qituvchisi kasb standarti.